

FESTIVALUL DE TEATRU ATELIER

Oana STREZA
Alexandru ȘTEFAN

Maratonul băimărean

Radu Macrinici, directorul „Festivalului Internațional de Teatru Atelier“, s-a dovedit mereu dibaci în a alege, ca locuri de desfășurare, orașe de provincie ce știu să-și pună la dispoziție liniștea și intimitatea. Anul acesta, în Baia Mare, oamenii s-au adunat la teatru ca la o sărbătoare. Un punct de atracție l-a constituit, încă de la deschidere, prezența regizorului Victor Ioan Frunză, cu trei spectacole care i-au creionat, fără îndoială, profilul artistic. Aceștia li s-a alăturat expoziția de scenografie a doamnei Adriana Grand, intitulată „Îngeri industriali“, deschisă în foaierul Teatrului Municipal de-a lungul întregului Festival.

FAUST – un nebun frumos

Ce text dramatic mai încărcat de simboluri, de imagini și semnificații ar putea fi de o mai seducătoare atracție pentru imaginația „fără măsură“ a lui Victor Ioan Frunză, decât istoria doctorului Faust? Regizor ambițios și erudit, a construit un mit personal al lui *Faust*, apelând la textele lui Jean Variot, Christopher Marlowe, Goethe, Paul Valéry și Alfred Jarry.

Spațiul acela enigmatic, aflat la limita între viață și moarte, între aspirația arogantă și umilința impusă omenescului, în care frământarea poate atinge forța nebuniei, este habitatul perfect pentru ceea ce înseamnă zone preferate de tatonare pentru V.I.Frunză; este un regizor pe care abisurile nu-l înspăimântă, ci, din contră, îi hrănesc metaforele scenice care au devenit tot mai mult însemne ale unei viziuni foarte personale, construindu-i un portret din tușe puternice și culori pline de îndrăzneală.

Într-un timp, în care răul seduce pervers și se insinuează în orice, și mai ales, în individul contemporan bulversat de haos și lipsă de repere, când din pofta acaparatoare de a stăpâni destine, omul își populează lumea cu noi idoli: tehnică, știință, cercetare, clonare, meditația asupra morții devine obligatorie. Astfel se redresează, prin antiteză, ducatul vieții, cu toate adevărurile care contează.

Ceea ce conferă originalitate spectacolului este viziunea ironică asupra omului puternic – asupra alchimistului care se consideră stăpân peste formulele obscure ale Universului, dar se află lipsit de abilitate în reacțiile firești în fața vieții însăși; cedarea sufletului său lui Mefisto, pentru o experiență prelungită cu tinerețe, îl face vulnerabil în fața seducțiilor vieții fără artificii și prețiozitate. Gândul la Divinitate îi prilejuiește acestuia introspecții, autoanaliză și autocunoaștere. Totul se dezvoltă în registrul unei farse existențiale, al unui comic de situații bine temperat și generator de momente grotești, susținute de inspiratele costume ale Adrianei Grand. Personajele alegorice ale păcatelor omenești creează imagini care te vor bântui, cu siguranță, o vreme.

Muzica compusă de Cári Tibor și difuzată printr-un mix de proceduri: orchestra, voci *live* și fixări pe suport digital, este practic încă un personaj care are propriul limbaj, propriul impact și comentariu la text; creează în sine momente de dramatism și fior răscolitor.

Este evident că toți cei trei creatori: V.I Frunză, Adriana Grand și Cári Tibor sunt de fapt oameni-spectacol, în sensul creării unei poetici specifice, dominate de visceral, de organic ce constituie pecetea unității și plasticii spectacolului.

Știința regizorului de a doza forța momentelor, într-o creație scenică în care cuvântul greu de semnificații este dominant, apare vizibilă în scena îndrăgostirii tânărului Faust; momentul este rezolvat printr-o coregrafie electrizantă, în ritmul tangoului care detensionează și creează emoție.

Montarea este un prilej al desfășurării de forțe actricești, de susținere a unor partituri deloc facile, prin apelul la o multitudine de mijloace și calități expresive, prin solicitarea ca gestul și atitudinea să însemne accente puternice în compoziție. Construirea relațiilor multiple, folosirea obiectelor complicate și a efectelor creează o dimensiune gigantescă, proprie spiritului faustic.

Cu sugestia că textul ar mai necesita pe alocuri reduceri și reordonări, spectacolul despre istoria comică a doctorului Faust înseamnă, în sine, un proiect ambițios pentru teatrul românesc în general și o reușită pentru Teatrul Municipal din Baia Mare, unde echipa tânără de actori a dovedit că merita o mare întâlnire.

De fapt, V.I Frunză reușește să ne tulbure conștiințele cu o întrebare iscoditoare: am reușit cumva să nu semnăm un contract asemănător cu Răul? Am izbutit să păstrăm datul divin ce înseamnă lumină, cale și lipsa fricii? Invitația din final – de a nu întârzia nimeni să treacă pe poarta Purgatorului –, prelungește, în fiecare dintre cei care „*am participat*“, o interogație care ne obligă să rămânem de veghe. (O.S.)

Să ședem!

Noi, teatrologii, avem mania de a esențializa creația unui dramaturg oferind etichete definitorii: „Henrik Ibsen și emanciparea femeii“, „Caragiale și satira socială“, „Pirandello și măștile nude“ – clișee ieftine, apărute din rele obișnuințe! În această cheie este privit, de obicei, Eugen Ionescu: absurdul și perimarea cuvintelor! Iată de ce, probabil, mulți dintre noi s-au obișnuit să vadă universul ionescian marcat de un tragism rece pe care îl privesc cu detașare rațională.

Regizorul Victor Ioan Frunză, în **Scaunele** montate la Teatrul German de Stat din Timișoara, face exact contrariul: dintr-un text, ce la prima lectură este absolut lipsit de viață, el creează emoție!

Grotescul personajelor nu e doar terifiant, ci și înduioșător. Cuvintele își pierd sensul, dar nu lasă loc stupideniei, ci regretelor, căci, pe măsură ce descoperi lipsa comunicării, nu te înveselește ironia sortii, ci te întristează tragicul destin.

Muzica e în contratimp cu ritmul replicilor, iar în limbajul ei rezidă poate singura unitate comună dintre Bătrân și Bătrână. Recitalul actoresc mi s-a părut excepțional! Ildiko Jarcsek-Zamfirescu și Boris Gaza au știut să relaționeze atât de bine prin intermediul unor personaje invizibile! Alchimia dintre ei era atât de profundă, încât gesturile lor marcau momentele intime nu numai dintre soți, ci și dintre mamă și fiu, ca un incest primordial între Cain și Eva. Încercarea de a-și găsi salvarea în amintiri, într-un trecut irecuperabil, nu se rezuma a fi doar o distructivă și continuă evocare! Ei realizează că sunt obosiți înainte de intrarea invitaților în casă! Ceea ce urmează să se întâmple e doar un act testamentar!

La final, gesturile oratorului încep prin a fi comice: îl vedem cum se chinuie ca un pește pe uscat, ca un vierme aruncat în existență! Ironia merge atât de departe, încât în momentul în care îngână sunetele, o parte din public, necunosătoare de limbă germană, și fără căști la urechi, are impresia că el vorbește coerent! De fapt, nu-și poate articula sub nicio formă limba de lemn! E prea mult! E nevoit să se întoarcă la origini, asemeni celor dinaintea lui, acolo unde domnește tăcerea! „La dracu cu lumea!”, par a ne spune artificiile, iar el le aprobă!

Ne-am obișnuit cu montări în care scaunele erau identice, dând senzația de uniformitate. Paradoxul lui „toți suntem la fel, dar nu ne înțelegem” părea a fi unanim acceptat, în așa măsură încât abstractizarea și simbolizarea ajungeau să inhibe empatia! În scenografia Adrianei Grand nu există două scaune la fel! Nu ne înțelegem între noi tocmai pentru că suntem diferiți! Suntem oameni cu gânduri și experiențe diferite! Nu suntem mecanisme, ci suntem supuși unor mecanisme. Stăm în ele! Stăm în viață! Rămânem aici până se termină spectacolul! Apoi ne coborâm în adâncurile de unde am venit! (A.Ș.)

Hai la vis și voie bună!

Visul unei nopți de vară va fi oriunde și oricând o celebrare a artei teatrului. S-a scris enorm despre Shakespeare și straturile de interpretare a operei sale, despre structura complicată și polisemia textului și imaginilor pe care o dezvăluie. Oferta bogată a lecturilor lui Shakespeare îl relaxează în aparență pe regizor, dar îl și umple de responsabilitate. Shakespeare nu este un dramaturg îngăduitor și nu îi poți ignora exigența.

Montările moderne cu *Visul unei nopți de vară* au confirmat că textul nu este un basm pentru copii, cu personaje înaripate, ci reflectă direct, chiar brutal, dar cu duh, cele ale vieții. Viziunea lui Victor Ioan Frunză descoperă că această piesă despre magie, spirit și zâne, deși pare compusă, aparent, din elemente artificiale, ireale, vorbește despre adevăruri și realități.

Cuplul Frunză-Grand a hotărât să elimine luxurianța vegetal-barocă pentru cadru, înlocuind-o cu o turnantă, pe care, afișele succesiv întinse schimbă ambientul situației, așternând orele unei nopți de pomină. Costumele elfilor și duhurilor pădurii-negre, cu podoabe capilare metalice și becuri intermitente, mecanicizarea instrumentelor magice în direcția recuzitei, anunță spectatorul că vechile ritmuri asociate textului se vor substitui printr-un ritm nou, de clocot și haz.

Se merge pe tendința modernă a demistificării, piesa devenind de mare realism psihologic și de o virilitate ilară; este o poveste despre cuplu și orbirea în iubire, despre ambiguitatea senzațiilor, scoase la iveală într-o noapte magică, în care hăturile lumii se mută în mâna unor făpturi suprafirești, coborâte din balada nordului celtic și saxon. Richard Balint s-a dovedit foarte izbutit în rolul maleficului manipulant Oberon, reprezentant al bestiarului lumii, făcător de vrăji vindicative și descântece.

Cum acest text a fost scris de Shakespeare ca piesă de divertisment pentru o nuntă, Victor Ioan Frunză l-a transformat în motiv de celebrare a bucuriei, de eliberare de tensiuni și de exuberanță. Cuvintele rostite sunt cuceritoare în acest sens: juxtapunerea de paradoxuri, jocuri verbale, deși uneori sublinierea vine pe altă cale decât cea a lui Shakespeare, iar vocile unor actori se pierd în largul scenei.

Dihotomia realitate-aparență este explicită, prin intrarea actorilor în situație din starea de contemplare a unor spectatori pe scaune. Artistul trebuie să spună

publicului răspicat: sunt om ca toți oamenii. Magia și potențele piesei trebuie să se desprindă din viața lăuntrică, ascunsă a „interpretului”.

Viziunea asupra *Visului* pulverizează și ultima imagine poetică constantă, matorul erotic-luna, ilustrată de un astronaut metalic american. Se naște astfel pe scenă o lume fără mister, nudă și rece, mai mult de laborator decât a vieții. Doar muzica păstrează în surdină tonalitățile lirice ale poeziei shakespeariene.

Reușite au fost secvențele de teatru în teatru, reprezentarea meseriașilor diletanți ilustrând și ironizând grosolănia teatrului real, artificialitatea recuzitei, în comparație cu textul pur simbolic. Consider că miezul *Visului* constă în jocul lui Piram și Tisbe (un travesti excepțional realizat) care, nu doar pentru a crea un efect comic, este lăsat la sfârșitul operei. Deși am avut senzația unui final amânat și mult prelungit, episodul celebrează arta actorului. Piesa întregă are capacitatea de a deveni, printr-o înlănțuire de teme, o explorare, uneori inspirată, alteori mai puțin, a ceea ce singur teatrul e în stare să realizeze ca formă de artă. (O.S.)

O foarte stranie poveste cu un cimitir!

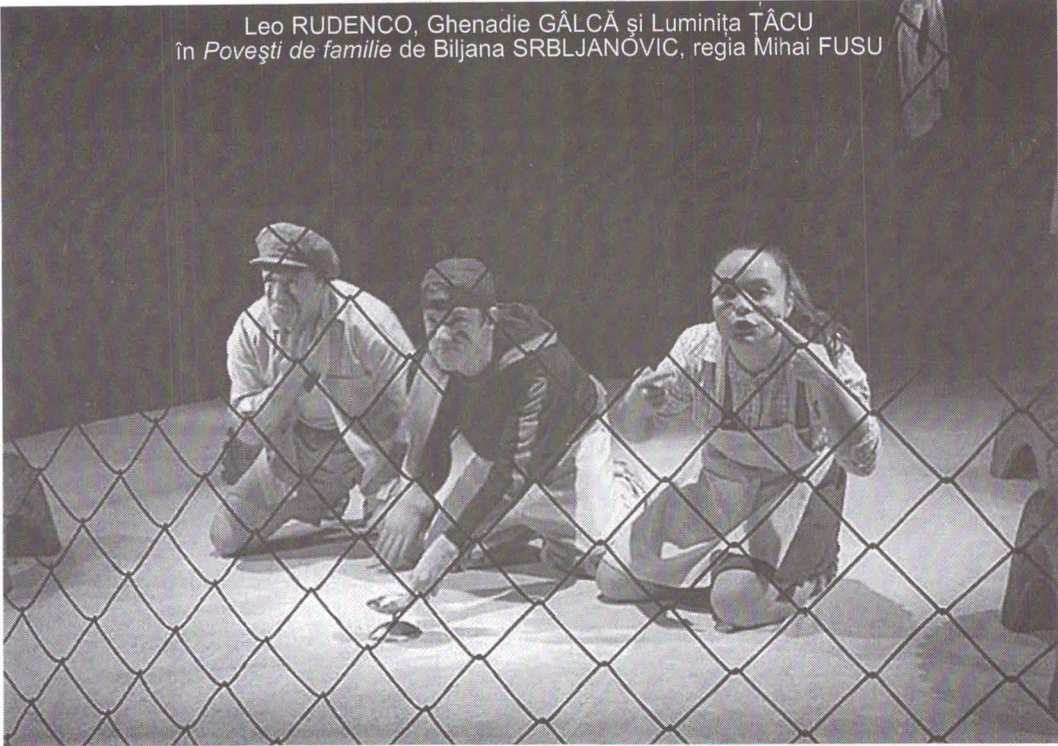
Din prima zi în care am venit la Festivalul „Atelier” am avut o curiozitate specială față de acest happening de la Săpânța! Probabil, fotografiile de la sfârșitul caietului-program sau poate simplul interes turistic... nu știu să vă zic exact! Și pentru că veni vorba de fotografii, dacă vă aruncați privirea în caietul-program, la penultima pagină, veți vedea în centru un bătrânel ce ține mâna la gură, și care pe mine unul m-a impresionat atât de mult încât v-aș putea lăsa să credeți că m-am dus până acolo numai pentru a-l cunoaște! Zilele trecute, după ce am citit editorialele Siminei Simion, mă gândeam la el ca la un Marghiodan! Ba mai mult, de-a lungul Festivalului, de câte ori lăsam caietul-program să se deschidă unde o vrea, el îmi arăta numai poza asta, căreia eu îi mai inventam o poveste! Plictisit de invenții, m-am dus să aflu adevărul despre!

Sunt momente în viața unui om de teatru când vrea să se destindă. Nu mai are chef de invenții! Obosit de presiunea la care îl supune un spectacol de scenă, alege să facă *happening*-uri ce poate nu atrag la fel de mult public, dar îl împlinesc pe el ca om. Din această cauză, poate, nu l-am putut uita pe domnul Ioan Costin spunând la plecare... „La revedere, Unicule!”. Pentru că într-adevăr! „Săpânța versus Spoon River” a fost un moment unic! Prin simplitate, și prin încărcătura pe care o avea această simplitate! Știm că teatrul în general este efemer! Vă dați seama, în acest caz, de importanța unui recital desfășurat pentru numai o singură dată!?

Nu au fost necesare multe pregătiri! În numai câteva clipe, toți actorii fremătau! Domnul Victor Ioan Frunză le acorda într-o liniște deplină ultimele indicații regizorale! Unii dintre noi, ne plimbam printe morminte! O da! Ce imagine funebră ne stârnește de obicei această frază! De fapt, cimitirul acela era atât de binecuvântat, încât tristețea nu-și avea locul. Alții prefereau să stea la stradă, pe bancă, la o ceașcă de cafea!

La un moment dat, Cári Tibor albi de tot! Îmi spuse întâi mie, crezând că poate se înșală (sau dorind să se înșele) că pianina nu mai funcționează! În zadar mai încerca el să miște de fire! Curentul exista teoretic, dar nu ajungea acolo unde trebuie! Pe scurt, cum spunea un cunoscut drag mie... „avea defectul stricat!” Grav era că totul trebuia să fie gata în douăzeci de minute! Actorii erau la locurile lor!

Leo RUDENCO, Ghenadie GÂLCĂ și Luminița ȚĂCU
 în *Povești de familie* de Biljana SRBLJANOVIĆ, regia Mihai FUSU

Când auzi asta, Victor Ioan Frunză răspunde scurt, probabil fără a fi conștient de gravitatea situației: „Nu-mi spune asta tocmai acum! Rezolvă problema”, și apoi își văzu de treabă. Indicațiile lui, menite parcă să ne îngrijoreze și mai mult, continuau să menționeze: „Aici faceți o pauză, pentru că vine muzica!”

Sunt momente în viața unui om mai importante decât cele în care „vrea” sau „trebuie să se destindă”: ele apar atunci când, indiferent de greutățile care îi ies în cale, Dumnezeu îl ajută să-și ducă treaba la bun sfârșit! Cât de bine s-a văzut asta ieri, când nu știi de unde, a venit Cári Tibor cu o altă pianină electronică la subraț! Era atât de mândru de reușita sa! Și chiar avea de ce!

Apoi a început evenimentul propriu-zis: ascunși printre cruci, actorii recitau versurile atât ale lui Edgar Lee Masters, cât și pe cele ale lui Stan Ion Pătraș. Unele la origini scrise în cărți, altele direct pe cruci! Diferențele însă erau aproape insesizabile: „Gheorghe” sau „McFarlane” ajunseseră să fie pentru noi, spectatorii, totuna! În schimb, senzația unei indiferențe complete față de moarte era atât de vie! Fiecare actor în parte a reușit de minune să-i „întrupeze” pe cei trecuți cu veselie în neființă. Naturaletăea, viul din ei era exact punctul comun și special pe care îl aveau cu cei de acolo, din cimitirul Săpânța!

Din această cauză nu pot să nu remarc importanța spațiului de joc! Nicăieri poate, nu se putea găsi mai mult adevăr artistic decât aici! Nu mai știu cine spunea că unitatea de măsură pentru emoția pe care o conține un moment artistic este dată de reacția copiilor! Ieri erau copiii la Cimitirul din Săpânța! Și toți au fost atenți timp de aproximativ douăzeci de minute!

Nu am putut să trec cu vederea zâmbetul de la final pe care domnul Victor Ioan Frunză l-a acordat actorilor, pentru binemeritul succes pe care, de altfel, cu toții l-au avut! (A.Ș.)

Kill fiction

Antieroul american, grație unei mediatizări exagerate, s-a dat de trei ori peste cap și a devenit erou veritabil. Portetul lui e deja clasic: frustrat, nervos, apatic, ascunzând sub masca violenței o sensibilitate sfâșietoare, supus de sistemul social, ușor revoltat, dar nu într-o direcție ultrainteligentă, înjură purtat de o mânie înnăscută pe care nu și-o poate înfrâna, ca și cum, într-un întreg univers depravat, el ar fi primul dintre cei renegați.

I-aș putea contura chiar și un profil istoric, rătăcindu-mă printre tenebroasele personaje de benzi desenate ale lui McFarlane, O'Barr sau Frank Miller. Și pentru că l-am pomenit pe Miller, nu pot să nu mă gândesc la *Sin City*, și dacă îmi amintesc de *Sin City*, nu se poate să uit de Quentin Tarantino, al cărui duh creator a răzbit prin toți porii piesei **Geniul crimei**, de George F.Walker, montată la „Teatrul 74” din Târgu Mureș de regizorul Theodor Cristian Popescu.

Ce vreau să spun este că nu numai sabia de samurai vânturată haotic de Monica Ristea-Horga, această „anti-Uma Thurman” a scenei teatrale, îți crea senzația unui „Kill Bill” balcanic, ci și hiperactivul schimb de replici „pulp fiction”-ian decurgea cu monotonia-i caracteristică, pe alocuri înflorită de comicul de situație. Mai apar apoi două femei îmbătate de plăcerea de a ucide, dându-se drept *Natural Born Killers*, și un puști la pubertate care la vede ca pe niște *Natural Born Fuckers*!

Pentru a savura cocteilul, se adaugă o răpire stupidă în maniera lui John Woo, și un monolog pe întuneric al bețivului. Împușcat fiind, nu-l vedem cum, probabil, scuipe sânge și se șterge cu mâneca de la cămașă, dar îl auzim cum îi înjură pe „ticăloși”! Mai lipsește să spună „Un fleac, m-au ciuruit!”

Concluzia este că fără nervii tensionați ai actorilor, ce au reușit performanța de a menține o stare dinamică timp de aproximativ o oră, am fi asistat la o dure-roasă lipsă de originalitate! Altfel, cum pot să explic coloana sonoră de final, aparținând aceluiași *Pulp Fiction*! Un „Honey Bunny” mai lipsea și eram în stare să scot din ghiozdan punga de popcorn! În fond, mă simțeam ca la film! (A.Ș.)

Vino in balon!

Aleg să fiu de acord cu Gustave Flaubert care spunea că operele lui preferate sunt cele care-l fac să viseze toată ziua. Mi s-a întâmplat ceva în acest sens la Festivalul Internațional de Teatru „Atelier”. Treceam zilnic prin Piața Millennium, observându-i liniștea și energia bună, de parcă ar fi așteptat să i se întâmple ceva.

Într-adevăr, ieri, spre seară, în momentul acela de abdicare a zilei, care, deja însemna decor, cu lumina aranjată fără greș de Creator, **Lita Chow Yuen** ne-a arătat cum poate intra și ascunde într-un balon de latex. Lumea, mai mult sau mai puțin încrezătoare, a înconjurat-o pe firava singaporezo-chinezo-belgiană, cu trup mignon, în timp ce o muzică gen Enya, dar cu inflexiuni orientale, crea atmosfera.

După doua încercări eșuate – balonul s-a spart dezamăgitor pentru unii, – și, după o vreme de rezistență în aerul rarefiat, a ieșit transfigurată, născându-se parcă din nou, dar fără plânsul.

Olivier DUCAS și François MONTY în *Ubu sur la table*, după Alfred JARRY

Am ținut să relatez cu voce de reporter ceva ce ar putea părea, pentru mulți, doar original. Dar e mai mult de atât. Artista își descrie astfel spectacolul: „este metafora universală a vieții, morții și renașterii.” Inefabilul este, în orice caz, caracteristic pentru orientali. Noi, europenii, căutăm și apreciem la ei un alt stil de viață, o altă viziune asupra lumii, care ne intrigă, dar ne și seduce. Nereușita ei în primele încercări a fost impresionantă, dând semne despre fragilitatea artistului și a existenței precare, conștiinței care se simte suspendată între două abisuri: sunt doar clipe de echilibru între viață și moarte.

O inimă de jucărie ne-a fost dezvăluită, în final, de Lita Chow Yuen, întinzând până la ea un covor al speranțelor, cu mărturii scrise în diverse limbi ale celor care și-au permis refugiul în vis. Scopul reprezentației a fost atins: nu performanță, ci emoție. (O.Ș.)

IN-DES-CI-FRA-BI-LO-I-DAL (pour les non conaisseurs)

Este spectacolul coregrafic contemporan un soi de struțo-cămilă cu mersul zbuciumat pe care eu nu o pot înțelege! Și mă nădușesc chinându-mă, și mă interesez să văd cât mai multe asemenea exegeze, și mă lovesc cu bietul meu căpșor de pereți, apoi o rog pe mami să-mi pună comprese reci la tâmpile, și tot nu pricep!

Făcea în „IN-FI-NI-TÉ-SI-MAL”, domnul Jozsef Trefeli ceva foarte interesant, cred eu, dar nu sunt prea sigur! La început, am crezut că tot ceea ce văd era doar o introducere! Numai că foarte lungă! Atât de lungă, încât probabil uitase să mai dea voie unei acțiuni să aibă loc! Când am avut revelația că poate exact asta e ideea... nu trebuie să se petreacă nimic... trecuse deja o jumătate de oră!

„Nicio problemă” – repet în sinea mea! „Niciodată nu e prea târziu să descoperi semnificația unui gest!” Mă proțăpesc eu în scaun, gândindu-mă că dacă mă vede lumea ce frumos stau, o să creadă că tare mai sunt inițiat într’ale dansului! Chiar mă uit un pic în jurul meu pe întuneric și zâmbesc dând senzația că-mi place! „Îmi place pentru că înțeleg! Da! Uite, acum se dezbracă de niște haine uscate și ia altele ude! Eu știu ce înseamnă, dar nu vă spun! Vă las să descoperiți singuri!”

Pe vremea tinereții mele, mă obișnuisem cu piruete, „battement tendu”-uri, și alte asemenea gesturi armonioase, ce-i drept, cam tradiționale! Mi-a plăcut și mie trupa lui Natcho Duato când a venit pe scena Naționalului bucureștean, și a dansat mai să rupă parchetul, iar de celebrii Lords of the Dance nu mai scriu, că știe toată lumea! Mă mai uit și eu la un balet, și tare mi-s dragi fetele alea de fac bătătuiri în degetele de la picioare, la cât de grațios se mișcă! Și ritm, și muzică, și performanță, și alte chestii pentru necunoscătorii ca mine!

La acest spectacol, în schimb, în plin avânt postmodernist ultra-genialoido-ermetic, trebuia să mă conformez tendințelor! Dar când a început să gâfâie în microfon domnul Jozsef Trefeli, parcă mă scrijelea un cui în timpan, că m-am întors cu ochii holbați către prietena mea și i-am șoptit disperat: „Eu ies!”

Ea, mai prudentă din fire, mi-a răspuns: „Nu e frumos!”

„Păi știu și eu că nu e frumos, d-ai-a vreau să ies!”

„Nu e frumos față de organizatorii!” insistă ea

„Dar ce vină au organizatorii? Și ei sunt la fel de neprihăniți ca și mine!”

Mi-am luat ghiozdanul și am ieșit cu 15 minute înainte de final! Acum îmi pare rău! Am pierdut șansa de a înțelege încă un spectacol contemporan de coregrafie! Nu-i nimic! Las’ pe data viitoare! Nu de alta, dar sunt parcă din ce în ce mai multe!
(A.Ș.)

Procesul uman de împerechere...

„Teatrul de garaj și curte Auăleu”, întemeiat în frumosul oraș Timișoara, ne-a delectat papilele estetice teatrale cu două spectacole în regia aceluiași artist, pe nume Ovidiu Mihăiță. (Sper să nu se supere că spun „regie” și nu „înscenare”, dar pentru mine, ca teatrolog, totuna e)

Temându-se că, poate, vor fi ironizați, membrii trupei au preferat să adopte un brand autoironic, pus în practică nu numai de caietul-program, dar și de o haioasă melodie introductivă în stil hip-hop. Din această cauză, am fost poate atât de fascinat de lovirea gongului, la începutul fiecărui spectacol – un ritual respectat cu atâta seriozitate, încât chiar reușea să stârnească emoția unui spațiu sacru!

La **Stăteam întinși pe pat** am râs în hohote. Am râs realizând cât de stupid e procesul ăsta uman de împerechere! Face concurență mai mult ca sigur oricărei formule alchimice! Tentativa poate dura o viață, pentru ca la sfârșit să te bucuri de un „mare nimic”.

Cei doi, un El și-o Ea valabili fie pentru povești de dragoste, fie pentru materiale porno, fie pentru scene horror, cântă fiecare în sinea lui, dar nu se ascultă unul pe altul! Sunt frumoși ca oameni, dar nu împreună! Și parcă nu a fost mereu așa! Parcă a fost o vreme când se priveau cu timiditate, fiind mereu atenți să nu se deranjeze între ei! Acuma vor să-și ia „la revedere”, vor să se convingă, odată pentru totdeauna, că nu mai au ce să-și spună! Dar nici asta nu le iese! Sunt atâtea cuvinte ce le stau pe limbă, dar le lipsește curajul de a le rosti! Se tem de zădărnicie! Așa că preferă să se întoarcă în colțurile lor și să-și aducă aminte de vremurile bune! În ciuda faptului că teoretic „supunerea și resemnarea sunt inac-

ceptabile și implacabile“, ele sunt singurele noastre stări valabile la sfârșit de poveste!

Nimic nu e mai indicat în teatru decât să vezi că pe scenă se petrec lucruri ce ți s-au întâmplat și ție! Frumos este când aceste lucruri nu sunt redade la fel ca în viață, așa cum fac unele grupuri de teatru bucureștene asupra cărora nu e cazul să mă pronunț, și care preferă realismul dus până la vulgar în locul unei inteligente sugestii! Interesant este cum, profitând de un context favorabil, ajung să fie foarte apreciate de lumea ce nu are șansa să vadă că „se poate și mai bine“. (A.Ș.)

...și alte mașini în viteză

La *Umbrele pentru lacrimi* am chicotit. Am chicotit deoarece cuvintele fuse- seră suprimate în totalitate! Situație interesantă, dar periculoasă în același timp, căci acțiunile mimice necesitau poate o mai mare precizie și acuratețe! Evident că nu m-a impresionat amalgamul de teorii învălmășite în caietul-program, copiate pe ascuns probabil din caietele lui Gordon Craig sau ale lui Meyerhold. Sunt mai fascinat de povestirile lui Dan Puric, care, probabil fără să știe, a influențat foarte mult acest din urmă spectacol! Pe de altă parte... să fim serioși... mai cântă cucii la fel și-n țări diferite!

Un om moare! Un om, cu o viață foarte complexă, pusă la punct de „Mai-Marele“, este călcat de o mașină în viteză! Fapt în sine „ne-divers“, dacă stăm să ne gândim la zecile de știri ce apar zilnic cu acest subiect. Modalitatea de redare ingenioasă! Dinamica tinde spre „ralenti“, mai degrabă ca într-un desen animat decât ca în teatru! Detaliile sunt pur și simplu mult prea arătate, de aici apărând situații desfășurate greoi. Muzica *live*, cântată și compusă de Cári Tibor, a fost absolut uluitoare, depășind ca forță jocul actoricesc! Personajul creat de ea grația mai mult decât întregul spectacol.

Înspre final, cel ce a fost cândva un om ajunge un cadavru! Disecția se petrece într-o morgă improvizată, cu medici la fel de improvițați, al căror spirit cinic dus până la grotesc mi-a amintit de spectacolul *Morți și vii* al Anei Mărgineanu. Mai târziu, se continuă cu același cinism înmormântarea decedatului nostru erou, de către un preot demagog ale cărui convingeri demonice îi influențează poate prea mult felul de a judeca lucrurile! Maniera interpretativă îmi amintește (puteți spune că pentru mine a fost un spectacol comemorativ) de un „mister“ Bean mai sadic, ce acompaniază o întâmplare din ce în ce mai lipsită de sens.

Trebuie să recunosc însă că este un gen de spectacol mă pune în dificultate când vine vorba de scris! Având în vedere lipsa de cuvinte, trăiesc mereu cu teama că poate nu am înțeles ceva așa cum trebuia! De exemplu, nu știu sigur dacă personajul acela cu ochii acoperiți era Moartea sau altcineva.

Iar ca încheiere, am o nedumerire: scrie undeva în caietul program că „oamenii vin la teatru să vadă“. Ce este mai important pentru un artist de teatru: să cre- eze pentru toți oamenii, sau numai pentru aceia care văd? (A.Ș.)

Despre lucruri emoționante și alte asemenea fenomene!

Nu am înțeles de ce înainte de începerea spectacolului *Povești de familie* de Biljana Srbljanovic, montat de Mihai Fusu la Teatrul Național „Mihai Eminescu“ din Chișinău, am fost serviți cu sirop! Intelectualul din mine, îmbuibat cu simboluri căuta în acest gest o urmă de raționament profund. Mi-am dat seama, abia la final, că spectacolul, desfășurat în spatele unui gard de sârmă, nu avea nicio legătură cu paharele din foaier.

Prestațiile actoricești ale lui Leo Rudenco și Ghenadie Gâlcă, mi-au părut monotone și lipsite de nuanță, de-a lungul întregii piese! La celălalt antipod, Luminița Țăcu a ținut pe umeri întreaga piesă, reacționând just la întâmplările de pe scenă, iar Snejana Puică a avut un rol pur și simplu sfâșietor. Totuși ceva poate că a lipsit: probabil precizia mesajului! Cu toate acestea, la ieșire, majoritatea spectatorilor erau emoționați. Textul vorbește despre violența în stare pură și despre adevăratele ei surse pe care însuși mediul social le favorizează. Probabil, nici măcar nu este loc de nuanțe, poate că, pur și simplu, lumea se abrutizează în asemenea hal încât trebuie închisă într-o cușcă și lăsată să se autoextermine! De fapt, chiar și eu cred asta! O cred atât de mult, încât ajung să mă simt stupid în momentul în care pun problema unor nuanțe! Spectacolul a emoționat pur și simplu! A fost suficient?

Un critic de teatru desființa un spectacol! Uneori, dacă nu duce lipsă de coerență, va fi receptat ca fiind foarte spiritual! Dar la spectacolele ce au stârnit sentimente în inima publicului, dacă va încerca să bată câmpii cu micile scăpări din tehnica de joc, nu va fi altceva decât un insensibil! Ce poate face în asemenea excepționale cazuri? (A.Ș.)

Pe vremea când eram doar om...

Când a trebuit să scriu prima oară despre spectacolul *Joc fără cuvinte 1* de Samuel Beckett, pus la Teatrul Clasic din Paris, a cărei regie și interpretare a fost semnată de Aurelia Ivan și François Lazaro, stăteam cu foaia albă în fața ochilor și nu puteam să scriu nimic. Mi se păreau inutile informațiile tip „E piesa premergătoare *Sfârșitului de partidă*” sau „E expresia absolut coerentă a teatrului absurd”. Îmi dădeam seama că toate acestea nu valorau mare lucru. De aceea, profund marcat de expresivitatea păpușii ce timp de aproximativ 45 de minute reușise să îmi transmită atâtea sentimente, mi-am imaginat ce ar fi dorit să „vorbească”, dar nu reușise. În locul ei m-am văzut pe mine:

„Pe vremea când eram doar om, și singur mă aflam pe lume, iar pielea mea era albă ca pământul din care fusesem plămădit, ascultînd cu atenție ale Dumnezeului porunci, dar nefiindu-mi răsplătită însă cu nimic ascultarea, mă lăsam mânat prin viață de mine însumi! Mă păcăleam că sunt liber, și mai ales singur! Dar, de fapt, eu mă aveam pe mine, și tare mi-eram drag, deși chipul meu adevărat nu mi-l văzusem niciodată! Pe vremea mea, oglinzile erau foarte rare

Pe atunci apăruse undeva în înaltul cerului un izvor cu apă vie, la care însetatul de mine visase întreaga viață, dar la care nu reușisem niciodată să ajung. Probabil, viața mea nu era de ajuns, iar apa mi-ar fi asigurat un trai decent! De când cu tranziția asta, viața s-a scumpit foarte mult! E atât de scumpă, încât numai prin cer poate fi transportată!

Și nu știu dacă vă spuneam, dar mă ademenea acel Dumnezeu pus pe șotii, trimițându-mi semne care să mă facă să mă simt special, iar eu îl credeam până în cea din urmă clipă, când descopeream cu ochii mei cât sunt de incapabil. Atuncea o supărare fără margini îmi străbătea sufletul și îmi doream să mor. Dar creanga de care am vrut să-mi atârî frânghia s-a rupt din senin. Nu te poți baza niciodată pe pomi! Seamănă uneori prea mult cu noi, oamenii!

Da, iubii mei prieteni, pe vremea aceea, de multe ori, am fost trântit la pământ! Eu m-am ridicat, mi-am scos batista din buzunar, m-am scuturat de praf și mi-am șters sudoarea, apoi am împachetat-o cu grijă la loc și am luat totul de la capăt. Obosind să tot fac lucruri, am decis să mă culc!

Acte sans paroles de Samuel Beckett, regia François LAZARO

Izvorului cu apă vie i s-a făcut milă de mine și s-a coborât de bunăvoie în dreptul gurii mele. Om fiind, am crezut că visez, căci asemenea minuni mie nu mi-a fost dat niciodată să trăiesc! Am lăsat deci apa să se întoarcă de unde se venise, căci nu credeam a fi nimic aievea! Ce nu crezi că e aievea în general nu e bine să crezi!

De aici a început „sfârșitul meu de partidă”. (A.Ș.)

Ce faceți cu inimile noastre, domnule?

Domnule Radu Afrim, știu că sunteți un regizor cam ciudat pentru unii, prea îndrăzneț pentru alții și prea „social” pentru cine mai știe cine. Nu știu alții ce ar face, dar eu v-aș pedepsi! De ce? Pentru că, în spectacolul dumneavoastră – **Inimi cicatrizate**, montat la Teatrul Național din Constanța, luați spectatorul, îl aduceți aproape de scena-sanatoriu ce se va umple cu bolnavi, îi „*obligați*” pe actori să fie foarte buni, noi ne credem toamna, în umezeala orașului Berk sur Mer, unde se întâmplă „*bazaconii*”, pe o muzică excelentă (intenționat alegeți o muzică ce ne pierde?), și plecăm de la dumneavoastră cu un nod în gât, lacrimi și tot arsenalul de emoții.

M-am întrebat, singură, la ieșire: ce este teatrul? Unul dintre răspunsurile posibile este că, dacă te ia în stăpânire tăcerea și tremurul și nu ți-a displicut nimic, ai văzut teatru bun. Eu am avut aceste stări, dar parcă ceva mă irita.

Totuși, subiectul romanului scris de Max Blecher, după care ați făcut dramatizarea, nu pare a avea un conflict prea puternic: un nou bolnav de tuberculoză osoasă sosește într-un sanatoriu unde ia parte la dramele personale ale celorlalți, bolnavi și imobilizați în corsete de ghips; în final, el va fi salvat. Scenele, încărcate de emoție și de compasiune, se succed liniar. Interogația mea apare legitimă: poate colecția de tristeți, frustrări și neputințe să fie ingredientul unic în alcătuirea unui text dramatic? Este corect să fiu impresionată numai de boală și suferință, fără să remarc și contrastul necesar cu viața? Cred că amintirea unui spectacol ar trebui să cuprindă și clipe de destindere, de bucurie sau lumină.

Încercând un alt răspuns la întrebările mele, mi-am spus: experiența personală a autorului Max Blecher, suferind același destin, ar trebui, poate, împărtășită. Prezența bolii este totdeauna motiv de trezire pentru simțuri, minte, suflet. Orizontala patului devine singura perspectivă asupra lumii. Totul se revoltă împotriva inutilului și artificialului, frumusețea, chiar stigmatizată, își mărturisește obârșia divină și puterea. Într-un astfel de loc, amintirile sunt pe viață, vorbele își extermină balastul, iar sufletele sunt în stare să închidă în ele pe toți ceilalți.

Privit dintr-un alt punct de vedere, acest spectacol este o palmă necesară dată omului de acum, prea sigur că planurile îi vor reuși, prea dornic să fie numai fericit, prea temător de experiențe-limită ce sunt de fapt canale de schimb cu Divinitatea.

Fără niciun obiect fix pe scenă, doar paturile pe rotile ale personajelor și câteva proiecții media ce prelungesc imaginile naturii sau pe cele interioare, impresia a fost una puternică. De unde s-a ivit totul? Din forța energiei actorilor care au fost simpli, naturali (orice exces ne-ar fi trezit cu barbarie din iluzie), expresivi și implicați.

Domnule regizor, ați făcut treabă bună, dar spectatorul din mine tânjește, totuși, la teatru, și după bucurie sau ceva exuberanță. (O.Ș.)